



**ÇOCUK GELİŞİMİ ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ***
**RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION SKILLS AND EMPATHY TENDENCY LEVELS OF
CHILD DEVELOPMENT STUDENTS: EXAMPLE OF BILECIK ŞEYH EDEBALI UNIVERSITY**

Zeynep APAYDIN DEMİRCİ

Selin İKİZ**

Öz

Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümüne devam eden ön lisans 1. ve 2. sınıf, lisans 1.,2., ve 3. sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılara, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ve Dökmen (1989) tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği" uygulanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak 225 öğrenci katılmıştır. Elde edilen bulgularda öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş ve öğretim kademesi değişkenleri açısından bu beceriler anlamlı farklılık göstermezken aile tutumları değişkeninin, öğrencilerin hem iletişim becerileri hem de empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, Öğrenci, İletişim Beceri, Empatik Eğilim, İlişki.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between communication skills and empathy tendency levels of child developments students of Bilecik Şeyh Edebali University who are studying in 1st,2nd,3th grade of undergraduate program and 1st, 2nd grade of the associate degree program. In this research, general survey model has been used. To determine the attitudes of participants, "Personal Information Form" developed by researchers, "Communication Skills Evaluation Scale" developed by Korkut (1996), "Empathic Tendency Scale" developed by Dökmen (1989) have been used. 225 students were volunteered to participate in this study. The medium-level significant meaning was determined between average score of communication skill and the empathic tendency of students. Besides, while these variables were not significant in terms of gender, age and education level, it was determined that the variable of family attitudes showed a significant difference between students communication skills and empathic tendencies.

Keywords: Child development, Student, Communication Skills, Empathy Tendency, Relationship.

1. GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır ve yapısı gereği çevresinde bulunan diğer bireylerle iletişim ve etkileşim halindedir. Bireyin iletişim becerileri, kişilerarası ilişkilerinden, kitle iletişimlerine kadar bireyin kendini gerçekleştirme yolunda büyük önem arz eder.

Bu manada iletişim; bireylerin düşünce ve görüşlerini diğer bireylerle paylaşmaları, kendilerini tanıtır ve anlatılabilmeleri, bilginin mesaj olarak karşıya aktarılması ve bunların birbiriyle ilişkilendirmesi süreci olarak (Zıllıoğlu, 1998; Telman ve Ünsal, 2005; Çetinkanat, 1998; Aydın, 1994; Kılıç, 2002; Dökmen, 2008; Türkoğlu, 2004; Cüceloğlu, 2006) tanımlanmaktadır.

Günümüzde iletişim gittikçe artan büyük bir öneme sahiptir. İletişim tüm insanlar ve tüm sosyal sistemler için önemlidir. İletişimin amacı etkin olma tutum ve davranışları değiştirebilme hisleri ve duyguları etkileyebilmektir. İletişim olmadan toplumsallaşma sürecinin özü olmayacağı gibi insanlaşma süreci de olmaz. İletişim, toplumsal ilişkilerin gelişmesini zaman ve mekâna yayılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte iletişimde kullanılan dil ve takınılan tavır çok önemlidir (Altıntaş ve Çamur, 2001; Çelik, 2014; Güney, 2007; Liman ve Kaban, 2014; Tutar ve Yılmaz, 2003; Yılmaz ve ark, 2009). Hayatın her döneminde başkalarıyla ilişki içinde olan bireyin iletişimde başarılı olması kendini ve başkalarını anlayabilmesine ve kabul etmesine bağlıdır. Etkin dinleyebilme, somut bir konuşma şekli ile kendini uygun

* Bu çalışma, özet bildiri şeklinde sözlü olarak 2. Uluslararası Akademik Araştırma Kongresinde (II. International Academic Research Congress) sunulmuştur.

** Öğr. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi, zeynep.demirci@bilecik.edu.tr

*** Öğr. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi, selin.ikiz@bilecik.edu.tr



biçimde açabilme, duygu ve düşüncelerini karşı tarafa doğru bir şekilde aktarabilmesi kadar günlük hayatta bireylerin tercih ve düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü olmayı öğrenmeleri gerekliliği de önem arz etmektedir. (Yüksel, 2004; Arabacı, 2012) Bu manada bireylerin empati becerisine sahip olması ve empati yapabilmesi sahip olunması gereken özelliklerden biridir. Empati kavramı, insanın, kendisini karşısındakinin yerine koymasındadır. Bu yerine koyma işini yaparak karşısındakinin duygu ve düşüncelerini sağlıklı bir şekilde anlamaya çalışması olarak tanımlanmıştır (Dökmen, 2006; Kuzgun, 2006; Goleman, 2002, s.129; Yıldırım,2005,ss.30-31; Carlozzi ve ark., 2002, s.164). Doğru bir iletişim empati kurmayı da gerektirir. Çünkü karşımızdaki bireyin duygu ve düşüncelerini anlamak tek başına yeterli değildir. Anladığımız duygu ve düşünceleri ona doğru bir iletişimle ifade etmeyi de gerektirir (Dökmen, 2006). Empati ve iletişim becerilerine sahip olmak kişinin diğer kişilerle ilişkilerinde sağlıklı iletişim kurması yönünde yardımcı olur. Özellikle birebir ilişkilerin olduğu hizmet sektöründe, danışmanlık, eğitim, tıp gibi işlerde empati ve iletişim, bireyin sahip olması gereken bir yetkinlik olarak kabul edilmektedir (Yaylacı, 2006).

Bu manada çalışmamızı eğitim alanında görev alacak olan çocuk gelişimi bölümlerine devam eden ön lisans ve lisans öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaç ile aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Çocuk gelişimi bölümlerine devam eden ön lisans ve lisans öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasında ilişki var mıdır?
2. Çocuk gelişimi bölümlerine devam eden ön lisans ve lisans öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri cinsiyet, yaş, öğretim kademesi ve sahip oldukları aile tutumuna göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden, genel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modelinde, var olan bir durumun, var olduğu şekli ile tanımlanmasını amaçlayan bir araştırma metodu olarak Karasar (2005) açıklanmaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini 2016-2017 eğitim yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümlerine devam eden 1.,2.,3. Sınıflarından 253 öğrenci gönüllü olarak katılmış anketlerin ayıklanmasından sonra, örneklem grubunu gönüllü olarak katılmayı kabul eden 225 öğrenci oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ve Dökmen (1989) tarafından geliştirilen "Empatik Eğilim Ölçeği" kullanılmıştır. Katılımcıların iletişim becerileri ve empatik eğilim düzeyleri, yaş, cinsiyet, öğretim kademesi, aile tutumları açısından incelenmiştir.

2.4. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)

Bireylerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamak amacıyla Korkut (1996) tarafından geliştirilmiştir."her zaman, sıklıkla, bazen, nadiren ve hiçbir zaman" şeklinde derecelendirilen, 5 li likert tipi bir ölçektir. Ölçek toplamda 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0 dır. Puanın fazla oluşu bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini yansıtmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları aynı kişi tarafından yapılmış ve alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur.

2.5. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Empati eğilim ölçeği, bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 20 ifadeden oluşan 1'den 5'e kadar derecelendirilmiş likert türü bir ölçektir ve ifadeler olumlu ve olumsuz eğilimi ifade edecek şekilde hazırlanmıştır. Bu nedenle 3,6,7,8,11,12,13 ve 15. İfade tersinden puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 100 olup elde edilen toplam puan, empatik eğilim puanlarını ifade etmektedir. Puanın yüksek olması empatik eğilimin yüksek olduğunu, düşük olması ise empatik eğilimin düşük olduğunu göstermektedir. EEÖ geçerlik ve güvenilirlik çalışması 1988 yılında Dökmen tarafından yapılmıştır. EEÖ güvenilirlik çalışmasında r=0.82; geçerlik çalışmasında ise r=0.68 olarak belirtilmiştir.



2.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın katılımcılarından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 20.0 istatistik programı kullanılmış olup, verilerin normallik sınavında One-Sample Kolmogrov-Smirnov test ile yapılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiş ve non-parametrik testlerden Mann Whitney U, Kuruskall Vallis ve Spearman korelasyon analizi testlerinden faydalanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın alt problemlerine yönelik bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Öğrencilere İlişkin Betimleyici Bulgular

		f	%
Öğrencinin Cinsiyeti	Kız	211	93,8
	Erkek	14	6,2
Öğrencinin Yaşı	18-20	160	71,1
	21-23	58	25,8
	24 ve üstü	7	3,1
Öğrencinin Öğretim Kademesi	Lisans 1. Sınıf	27	12,0
	Lisans 2. Sınıf	27	12,0
	Lisans 3. Sınıf	36	16,0
	Önlisans 1. Sınıf	79	35,1
	Önlisans 2. Sınıf	56	24,9
Öğrencinin Aile Tutumu	Demokratik	164	72,9
	Baskıcı	22	9,8
	Serbest	12	5,3
	Tutarsız	27	12,0

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya 211'i kız (%93,8), 14'ü erkek (%6,2) olmak üzere toplam 225 öğrencinin katıldığı görülmektedir. Yaşlara göre dağılım incelendiğinde ise; öğrencilerin 160'ının (%71,1) 18 ile 20 yaşları arasında, 58'inin (%25,8) 21 ile 23 yaşları arasında, 7'sinin (%3,1) 24 ve üstü yaşlarda olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğretim kademeleri incelendiğinde ise; 27'ser öğrencinin (%12,0) lisans 1. ve 2. sınıf, 36'sının (%16,0) lisans 3. sınıf, 79'unun (%35,1) önlisans 1. sınıf, 56'sının (%24,9) ise önlisans 2. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aile tutumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgilere bakıldığında ise 164'ünün (%72,9) demokratik aile tutumuna, 22'sinin (%9,8) baskıcı aile tutumuna, 12'sinin (%5,3) serbest aile tutumuna, 27'sinin (%12,0) ise tutarsız aile tutumuna sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Puan Ortalamalarına Ait Spearman Korelasyon Değerleri

		İletişim Becerisi	Empatik Eğilim
İletişim Becerisi	Korelasyon	1,000	0,571**
	P		0,00
	N	225	225
Empatik Eğilim	Korelasyon	0,571**	1,000
	P	0,00	
	N	225	225

** p<0,01

Tablo 2. incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının istatistiksel açıdan pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir ($r=0,571$, $p<0,01$). Bu sonuca göre, araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerileri ve empati eğilimlerinin birbirleri ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Mann Whitney-U Testi Bulguları



	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
İletişim Becerisi	Kız	211	112,20	23675,00	1309,00	0,476
	Erkek	14	125,00	1750,00		
Empatik Eğilim	Kız	211	112,40	23717,00	1351,00	0,593
	Erkek	14	122,00	1708,00		

* p<0,05

Tablo 3. incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerisi (U=1309,00, p>0,05) puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği, aynı şekilde öğrencilerin empatik eğilim (U=1351,00, p>0,05) puan ortalamalarının da cinsiyet değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Puan Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	SD	X ²	P
İletişim Becerisi	18-20	160	107,78	2	3,908	0,142
	21-23	58	124,24			
	24 ve üstü	7	139,29			
Empatik Eğilim	18-20	160	108,25	2	4,119	0,128
	21-23	58	121,68			
	24 ve üstü	7	149,71			

* p<0,05

Tablo 4. incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerisi ($\chi^2(2)=3,908$, p>0,05) ve empatik eğilim ($\chi^2(2)=4,119$, p>0,05) puan ortalamalarının yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Tablo 5. Öğrencilerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Puan Ortalamalarının Öğretim Kademesi Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Öğretim Kademesi	N	Sıra Ortalaması	SD	X ²	p
İletişim Becerisi	Lisans 1. Sınıf	27	118,98	4	4,158	0,385
	Lisans 2.Sınıf	27	96,43			
	Lisans 3. Sınıf	36	116,56			
	Önlisans 1. Sınıf	79	107,46			
	Önlisans 2. Sınıf	56	123,63			
Empatik Eğilim	Lisans 1. Sınıf	27	109,81	4	2,388	0,665
	Lisans 2.Sınıf	27	104,54			
	Lisans 3. Sınıf	36	112,31			
	Önlisans 1. Sınıf	79	109,44			
	Önlisans 2. Sınıf	56	124,08			

* p<0,05

Tablo 5. incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerisi ($\chi^2(4)=4,158$, p>0,05) ve empatik eğilim ($\chi^2(4)=2,388$, p>0,05) puan ortalamalarının öğrencilerin öğrenim gördükleri öğretim kademesine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.



Tablo 6. Öğrencilerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Puan Ortalamalarının Öğrencinin Aile Tutumu Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Aile Tutumu	N	Sıra Ortalaması	SD	X ²	p
İletişim Becerisi	Demokratik	164	119,28	3	8,605	0,035*
	Baskıcı	22	114,98			
	Serbest	12	81,29			
	Tutarsız	27	87,33			
Empatik Eğilim	Demokratik	164	121,32	3	10,787	0,013*
	Baskıcı	22	99,18			
	Serbest	12	94,25			
	Tutarsız	27	82,06			

* p<0,05

Tablo 6. incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerisi ($\chi^2(3)=8,605$, $p<0,05$) ve empatik eğilim ($\chi^2(3)=10,787$, $p<0,05$) puan ortalamaları ile öğrencinin aile tutumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Tablo 5'deki sıra ortalamaları dikkate alındığında iletişim becerisi açısından aile tutumu olarak demokratik tutuma sahip olan öğrencilerin baskıcı, serbest ve tutarsız tutuma sahip olan öğrencilere göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında aile tutumu olarak baskıcı tutuma sahip olan öğrencilerin serbest ve tutarsız tutuma göre; aile tutumu olarak tutarsız tutuma sahip olan öğrencilerin ise serbest tutuma göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Öğrencilerin empatik eğilimleri açısından sıra ortalamaları dikkate alındığında demokratik aile tutumuna sahip olan öğrencilerin baskıcı, serbest ve tutarsız aile tutuma sahip olan öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca baskıcı aile tutumuna sahip olan öğrencilerin serbest ve tutarsız tutuma göre; serbest aile tutumuna sahip olan öğrencilerin ise tutarsız aile tutumuna sahip olan öğrencilere göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma bulguları incelendiğinde, Çocuk Gelişimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilim puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Erkan ve Avcı (2014)'nin da yapmış olduğu çalışmada bireylerin iletişim becerilerinin güçlü olmasında empatik eğilimin oldukça önemli olduğu ve iletişim sırasında, birey karşısındaki kişi tarafından anlaşılmaya çalışıldığını fark ettiğinde, önemsendiği ve kendini değerli hissettiği, böylece kendini daha rahat ifade edebildiği belirtilmektedir. Bu nedenle empati ve iletişimin birbiri üzerinde önemli bir etkiye sahip olması beklenen bir durumdur. Alanyazın incelendiğinde, empatik eğilim ile iletişim becerilerinin ilişkili olduğunu ve empatik açıdan gelişim göstermenin iletişimin kalitesini arttırdığını ifade eden pek çok çalışmaya rastlamak mümkündür. Akgün Şahin ve Kardaş Özdemir (2015) yaptıkları çalışmada hemşirelerin iletişim ile empati becerileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yiğit ve Deniz (2012) ise polislerin, empati becerisinin iletişim becerilerini yordayıp yordamadığını incelenmek amacıyla yaptığı çalışmada Polislerin iletişim becerileri ile empati puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Tutuk, Al ve Doğan (2002) hemşirelik bölümü öğrencilerinin algıladıkları iletişim becerisi ve empatik eğilim düzeyinin değerlendirilmesi amacıyla yaptığı çalışma sonucunda da, öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Çetinkaya ve Alparslan (2011) üniversite öğrencilerinin duygusal zekâlarının iletişim becerileri üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda öğrencilerin empatik duyarlılığı ile iletişim becerisinin davranışsal boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu bulgu Çocuk Gelişimi bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre iletişim becerileri arasında bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu sonucu destekleyen bir çok çalışma bulunmaktadır. Gülbahçe (2010)'nin eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerinin iletişim becerilerini karşılaştırmak amacıyla yapmış olduğu çalışmada, cinsiyet değişkeninin iletişim becerisi üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği



sonucuna ulaşılmıştır. Baykara Pehlivan (2005), Erözgen (2007), Dilekmen, Başcı ve Bektaş (2008), Bingöl ve Demir (2011) ve Tümkiye (2011)'nin yapmış oldukları araştırmalarda da üniversite öğrencilerinin cinsiyetin iletişim becerileri üzerinde anlamlı farklılığa yol açmadığı görülmektedir. Erözgen (2007), üniversite ortamı içerisinde öğrencilerin benzer ve yakın yaşam olayları ile karşı karşıya kalmaları nedeniyle cinsiyetin iletişim becerileri üzerinde yordayıcı bir özelliğe sahip olmadığını belirtmektedir. Ayrıca Dinçyürek (2004), Baykara Pehlivan (2005), Pala (2008), Ekinci ve Aybek (2010) ve Genç ve Kalafat (2010)'ın yapmış oldukları çalışmalarda kız ve erkek üniversite öğrencilerin empati beceri düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark belirlenmemiştir. Alan yazın incelendiğinde araştırma bulgumuzu desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Nacar ve Tümkiye (2011) öğretmenlerin iletişim becerilerinin cinsiyete göre kadın öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığını belirtmektedir. İletişim becerilerine ilişkin algıların cinsiyete göre farklılaşması bireyin kendini kabulü ve kendine güveni ile ilişkili olabileceği gibi, cinsiyet rolleri ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Nacar ve Tümkiye, 2011). Çetinkaya (2011) yaptığı araştırmada ise kız ve erkek üniversite öğrencilerin empati beceri düzeyleri arasında kızların lehine anlamlı düzeyde bir fark belirlenmiştir. Cinsiyete göre bakıldığında, kadınların erkeklerden daha çok yardımcı ve şefkatli oldukları varsayılmasına rağmen tutarlı kanıtların olmadığı görülmektedir (Mc Devitt, Lennon ve Kopriva, 1991; Akt. Kapıkıran ve Kapıkıran, 2000).

Yapılan çalışmada Çocuk Gelişimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamaları arasında yaşları açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Erözgen (2007) üniversite ortamı içerisinde öğrencilerin benzer ve yakın yaşam olayları ile karşı karşıya kalmaları nedeniyle yaş düzeylerinin iletişim becerileri üzerinde yordayıcı özelliğe sahip olmadıklarını belirlemiştir. Koç, Terzi ve Gül (2015) 'ün de yapmış oldukları çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşı ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaştıkları görülmektedir. Çelik ve Çağdaş (2010) ise okul öncesi öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmektedir. Nacar ve Tümkiye (2010)'nin yaşları büyük olan öğretmenlerin yılların vermiş olduğu birikimle belli bir tecrübeye sahip olduklarını ve iletişim becerilerinin mesleğe yeni başlamış öğretmenlere göre daha etkili kullanabildiklerini ortaya koyduğu görülmektedir. Saracaoglu, Yenice, ve Karasakaloglu (2009) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin iletişim beceri puanlarının yaşa göre anlamlı bir şekilde değiştiği sonucuna ulaşmaktadır. Bu durum 17-20 yaş grubu lehine çıkmıştır. Yapılan araştırmaların bulguları arasındaki farklılıklardan dolayı bu konuda bir genelleme yapmanın zor olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada, öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının öğrencilerin öğrenim gördükleri öğretim kademesine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Erözgen (2007), Dilekmen ve ark. (2009) ve Bingöl ve Demir (2011) sınıf seviyelerine göre üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri arasında anlamlı fark bulunmadığı sonucuna ulaşarak bulgumuzu desteklemektedir. Genç ve Kalafat (2010) öğretmen adaylarının empatik becerileri hakkındaki görüşleri öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre incelendiğinde farklılaşmadığı görülerek empatik eğilim açısından araştırma sonucumuzu da desteklemektedir. Fakat literatüre bakıldığında bulgumuzla örtüşmeyen çalışmaların da var olduğu görülmektedir. Baykara Pehlivan'ın (2005) yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarına sınıf düzeyleri açısından bakıldığında her sınıf düzeyinde artış gösterdiği görülmüştür. Tutuk, Al ve Doğan (2002) hemşirelik öğrencilerinin eğitim yılı arttıkça iletişim becerisinin ve empatik eğilimlerinin arttığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan farklılıkların nedeni olarak örnekleme dahil edilen öğrencilerin eğitim programlarında iletişim ve empati becerilerine önem ve ağırlık verilme durumundaki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamaları ile öğrencinin aile tutumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Öğrencilerin iletişim ve empatik eğilimleri açısından sıra ortalamaları dikkate alındığında demokratik aile tutumuna sahip olan öğrencilerin baskıcı, serbest ve tutarsız aile tutuma sahip olan öğrencilere göre iletişim ve empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Uysal (2016)'ın lise ve üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada da "demokratik" aile tutumu ile "koruyucu" aile tutumuna sahip öğrenciler arasında "Duygusal-düşünsel empati" becerisi açısından fark olduğu belirtilmiştir. Ayrıca "ilgisiz" aile tutumuna sahip öğrencilerin empatik eğilimin daha düşük olması da dikkat çekici bulunmaktadır. Sonuç olarak, demokratik tutumun var olduğu aile ortamlarında yetişen çocukların topluma kabul edilme, çevre ile iyi ilişkiler kurma eğilimlerinin yüksek olduğu bilinmektedir (Ülgen ve Fidan, 1997; Razon, 1998).

Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin iletişim becerisi ve empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaş ve öğretim kademesi değişkenleri açısından bu beceriler anlamlı farklılık göstermezken aile tutumları değişkeninin,



öğrencilerin hem iletişim becerileri hem de empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim ve empati eğilimlerinin birbirleri ile ilişkili olduğu ve aile tutumlarının bu beceriler üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Üniversitelerde öğrencilerin iletişim ve empati becerilerini geliştirmeye yönelik daha kapsamlı çalışmalar yapılmalı. Bireylerin iletişim ve empati becerilerinin artırılması için demokratik, güvenilir bir ev ve okul ortamı oluşturulmalı. Benzer bir çalışma, diğer üniversitelerin Çocuk Gelişimi Bölüm öğrencileri üzerinde de yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKGÜN ŞAHİN, Zümrüt ve KARDAŞ ÖZDEMİR, Fidan (2015). "Hemşirelerin İletişim ve Empati Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi", *Journal of Academic Research in Nursing*, S. 1, s. 1-7.
- ALTINTAŞ, Ersin ve ÇAMUR, Devrim (2001). *Sözsüz İletişim ve Beden Dili*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ARABACI, Nalan (2012). "Okul öncesi dönemde anne-baba-çocuk-öğretmen iletişimi", G. Karadeniz& E. Aktan Kerem (Ed.), *Erken Çocukluk Dönemine Derinlemesine Bir Bakış Fikirler, Paylaşımlar, Dünyadan Yansımalar*, Ankara: Özgün Kök Yayıncılık, s. 34-59.
- AYDIN, Mustafa (1994). *Eğitim Yönetimi*, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- BAYKARA PEHLİVAN, Kevser (2005). "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma", *İlköğretim-Online Dergisi*, C. 4, S. 2, s. 17-23.
- BİNGÖL, Gülay ve DEMİR, Ayşen (2011). "Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri", *Göztepe Tıp Dergisi*, C. 26, S. 4, s. 152-159.
- CARLOZZI, Alfred F., BULL Kays, STEIN Lawrence B., RAY Kelly and BARNES, Laura (2002). "Empathy Theory and Practice: A Survey of Psychologists and Counselors", *The Journal of Psychology*, C. 136, S. 2, s. 164.
- ÇELİK, Esmâ ve ÇAĞDAŞ, Aysel (2010). "Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 23, s. 23-38.
- ÇELİK, Hülya (2014). *Çocuk ve İletişim*, İstanbul: Ekinoks Yayınları, s. 33.
- ÇETİNKANAT, Canan (1998). "Öğretmen Adayları ve Müfettişlerin Bakış Açısından Öğretmen İletişim Becerileri", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, S. 14, s. 211.
- ÇETİNKAYA, Özlem ve ALPARSLAN, Ali Murat (2011). "Duyusal Zekânın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1, s. 363-377.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2006). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi Kitapevi, s. 73
- DİLEKMEN, Mücahit, BAŞCI, Zeynep ve BEKTAŞ, Fatih (2008). "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri", *Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 2, s. 223-231.
- DİNÇYÜREK, Sibel (2004). "Üniversite Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 10, s. 95-115.
- DÖKMEN, Üstün (1989). "Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Ölçülmesi", *A. Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi* C. 21, S. 1-2, s. 155-190.
- DÖKMEN, Üstün (1994). *İletişim Çalışmaları ve Empati*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- DÖKMEN, Üstün (2008). *İletişim Çalışmaları ve Empati*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- DÖKMEN, Üstün (2006). *İletişim Çalışmaları ve Empati*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- EKİNCİ, Öznur ve AYBEK, Birsal (2010). "Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi", *İlköğretim Online Dergisi*, C. 9, S. 2, s. 816-827.
- ERKAN, Zülal ve AVCI, Raşit (2014). "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri: Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Rolü", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1, s. 84-94.
- ERÖZGEN, Atılgan (2007). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler, *Marmara Üniversitesi Açık Arşiv Sistemi*, s. 59-72.
- GENÇ, Salih Zeki ve KALAFAT, Temel (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri İle Problem Çözme Becerileri, *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, C. 3, S. 2, s. 135-147.
- GOLEMAN, Daniel ve YÜKSEL, Banu (2002). *Duyusal Zeka, Neden IQ'dan Daha Önemlidir?*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- GÜLBAHÇE, Öner (2010). "K.K. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi", *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, C.12, S.2, s. 12-22.
- GÜNEY, Salih (2007). "Yönetim ve Organizasyonun Bazı Temel Kavramları", S. Güney (Ed.), *Yönetim ve organizasyon, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAPIKIRAN, Necla ve KAPIKIRAN, Şahin (2000). "İletişim Becerisi Eğitiminin Anaokulu Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Becerileri Üzerindeki Etkileri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 8, s. 69-77.
- KARASAR, Niyazi. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- KILIÇ, Veysel (2002). *Dilin İşlevleri ve İletişim*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- KOÇ, Bozkurt, TERZİ, Yüksel ve GÜL, Aysu (2015). "Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 4, S.1, s. 369-390.
- KORKUT, Fidan (1996). "İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C. 2, S. 7, s. 18-23.
- KUZGUN, Yıldız (2006). *İlköğretimde Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,
- LİMAN KABAN, Aysegül (2014). *Kişilerarası İletişimde Duyusal Bulaşmanın Rolü: Öğretmen Öğrenci İletişimi Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- NACAR, Fatma Songül ve TÜMKAYA, Songül (2011). "Sınıf Öğretmenlerinin İletişim ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi", *İlköğretim Online Dergisi*, C. 10, S. 2, s. 493-511.
- MCDEVİT, Teresa. M. , LENNON Randy ve KOPRIVA, Rebecca J. (1991). "Adolescents' Perceptions of Mothers' and Fathers' Prosocial Actions and Empathic Responses", *Youth and Society*, C. 22, S. 3, s. 387-409.
- PALA, Aynur (2008). "Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 1, s. 13-23.



- RAZON, Norma (1981). "Tembel Çocuk", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, C. 32, S. 6.
- SARACAOĞLU, Asuman Seda, YENİCE, Nilgün ve KARASAKALOĞLU, Nuri (2009). "Öğretmen Adaylarının İletişim ve Problem Çözme Becerileri İle Okuma İlgi ve Alışkanlıkları Arasındaki İlişki", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.6, S. 2, s.187-206.
- TELMAN, Nursel ve ÜNSAL, Pınar (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TUTAR, Hasan ve YILMAZ, Mustafa Kemal (2003). *Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- TUTUK, Aytül, AL, Derya ve DOĞAN, Selma (2002). "Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerisi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi", C. Ü, *Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, C. 6, S. 2, s. 36-41.
- TÜMKAYA, Songül (2011). "Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Öğretmenlik Tutumlarının İncelenmesi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 20, S. 2, s. 49-62.
- TÜRKOĞLU, Nurcay (2004). *İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim, Tanınlar, Kavramlar, Tartışmalar*, İstanbul: Babil Yayınları, s. 21.
- UYSAL, Veysel (2016). "Gençlerde Empati Eğilimi, Anne-Baba Tutumları ve Dindarlık", *Din Psikolojisi Dergisi*, Özel Sayısı, s. 7-40.
- ÜLGEN, Gülten ve FİDAN, Emel (1997). *Çocuk Gelişimi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- YAYLACI, Gaye (2006). *Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ ve İletişim Yeteneği*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- YILDIRIM, Atıla (2005). *Empati ve Çatışmalar*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- YILMAZ, Müge, ÜSTÜN, Ahmet ve ODACI, Hatice (2009). "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S.1,s.1-8.
- YİĞİT, Ruhi ve DENİZ, Mehmet Engin (2012). "Polislerin İletişim Becerilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilimlerine Göre İncelenmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 14, S. 3, s. 67-84.
- YÜKSEL, Asuman (2004). "Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 2, s. 341-354.
- ZILLIOĞLU, Merih (1993). *İletişim Nedir?*, İstanbul: Cem Yayınevi.